

С В О Б О Д А

Політичне, просвітне і господарске
письмо для народу.

Виходить що тижня в четвер.

Редакція і адміністрація:
Львів, ул. Ваторія 24.

Видас і за редакцію одвічає:
Вячеслав Будзиновский.

Предплата на цілий рік
стоїть 4 корони.

За анонси платить ся 20
сотиків від стрічки.

Рекламації вільні від
оплати.

Страйк в парламенті.

Промова дра Коса.

(Ківець.)

Та те саме, що у старостів, находимо і у галицького намісника. Розпоряджене з 1 серпня 1902 покликують ся на президента міністрів, цісаря, перестерігає перед насильствами а вкінці каже те саме, що стоїть і в інших розпорядженнях.

Се оповіщене, котрим тільки простувало ся фальшиві поголоски але не говорило ся рівночасно правди, що існує коаліційний закон, — причинило ся дуже много до збаламучення населення. Всяка агітація і всяке освідомлюванє народу там, де такі поголоски ледви появили ся, була виключена, бо таких агітаторів, що освідомлювали нарід, по просту арештовано.

Ось один случай зі скалатського повіту, де урядую староста Шидловський: Дня 23 го липня 1902 пішли три члени страйкового комітету зі Супранівки, Кіндрат Любенецький, Іван Осичко і Іван Кухта до сусіднього села Колодівки, щоби довідати ся, як тамки заведено умову з двором. Однак на візване завідателя дібр, начальник громади арештував їх. Се-ж було сусіднє село, в яким вони були знакомі. Прийім однак навіть, що вони йшли тамки не тільки, аби вивідати ся, як закладає ся угода, але також, аби поагітувати, щоби робітники не приходили до страйкуючого села, то-ж прецінь і в тім випадку не зробили би нічого збороненого, отже й арештоване було цілком безправне. Арештованих відведено до скалатського староства, а потім появило ся таке розпоряджене скалатського староства:

„Староство в Скалаті до громадського уряду в Супранівці! — Дня 23-го с. м. придержано в Колодівці задля волокитства і агітації за хлопским страйком К. Любенецького, І. Осичка і І. Кухту, що мають принадлежати до Супранівки. Поручає ся гром. урядови довести тутки, чи згадані люди замешкали в сім селі, чим займають ся і як заховують ся. Ц. к. староста Шидловський.“

Се отже відноситься до селян, що пішли до найближнього села і тутки їх придержано наче волокитів за волокитство та — як се виразно написано — „задля агітації за хлопским страйком.“

Не хотів-би я зачіпати галицьких судів, однак і тут, при пануючій в Галичині настрій і при зависимости судів, не бракло випадків, що в многих судах поповнювано ріжні надужитя, головнн-ж о скілько ходило о заряджене слідчого арешту. Арештовано обжалуваних в кождім випадку без огляду на се, чи розходило ся о який злочин, чи о проступок збіговиска, чи о обиду в урядованю, чи о провину з коаліційного закона — звичайно заковувано в ланцюжки і жандармами відставлювано до окружних судів, а сі як раз суди по правилу зряджували слідчий арешт. Яке-ж можна инакше се назвати, як не нарушенем судейської власти?

Перед тернопільским окружним судом переведено 15-го серпня 1902 карну розправу против Івана Ястшемського, Войтка Корняка, Олексі Пихальського, Юрка Прієняка і ще одного селянина. Всі ті люди сиділи в арешті від 28-го серпня с. р. Засуджено: Ястшемського за злочин насилія на 3 місяці, а трех инших за переступство з § 314 кождого на 8 тижнів арешту. Тим трем вимірено кари, вислугу їм можливо, бо з § 314 можна засудити найвисше на один місяць. Понад 6 тижнів держано їх в слідчій арешті і тим людям ще ввалено найвисшу кару. Крім того ще відкинено їх просьбу о випущене на волю на час, доки не рішить ся їх відклик від вироку.

В Тернополи відбула ся дня 4 вересня с. р. карна розправа проти Панька Палія з

Новосілки, повіту чортківського, за злочин насилія з § у 98b зак. кар. а засуджено за звичайне переступство з коаліційного закона на 14 днів арешту. Та зате висидів він в слідчий вязницю повних 6 тижнів, а ціла его провинна була в тім, що він — одиниця! — мав грозили жандармови і 8 робітникам батогом! І після погляду прокуратора ся погроза мала бути злочинном насилі, караним криміналом!

Арештованя наступали звичайно при обжалованях за злочин, але бували і такі часті случаи, де арештовано і держано в слідчій вязниці за провину або навіть і за звичайне переступство).

Так приміром обжалувано 11 селян в Товстенського, гусятиньського повіту, о провину збіговиска (§. 283 зак. кар.) і 8 з них сиділо по 24 днів в слідчій вязниці. Одже для звичайного злочину, і то там, де не було ані обави утечі, ані обави повторення каридостойного вчинку, держано людей 24 днів по арештах! В повіті знов збаражескім, в селі Гнилицях, позволив собі тамошний селянин, Тимко Комаринець, згрідливого вислову о однім зарядженю староства. За се арештовано Комаринця і він за звичайну обиду чести урядника (§. 312 зак. кар.) висидів ся повні три тижні в слідчій вязниці, засуджений опісля при розправі всього на 10 днів арешту.

Який впрочім дух віяв в судах і в прокуратуриях, се показують слова прокуратора при страйковій розправі в Бережанах дня 23 жовтня. Розходило ся там о шляхтича Вішневського. Прокуратор виводив, що Вішневський є біднійший від страйкуючих наймитів, що він є слугою своїх слуг. Казав також, що через страйк шляхтичі будуть зруйновані, а як вони будуть зруйновані, то і ціла людність попаде в нужду. Про хлопів знов казав, що їм поводити ся дуже добре, що вони ходять тепер по підлогах та що курять цигара!

Так говорив прокуратор, а треба признати, що той дух мусів переносити ся з прокураторів і на судіїв.

Мої Панове! Ми не хотіли би і не бажаємо собі навіть того, аби в Галичині був конечний страйк. Але я думаю, що коли він є, то наш обовязок і наша повинність, его зорганізувати.

Нагле внесенє руских послів а зглядно посла Романчука, зміряє власне до того, щоб на будуче страйк відбув ся супокійно і правильно, так як де инде в цивілізованім світі, аби уряди, що є покликані беречи супокою і порядку, стояли понад партиями, не ставили ся по боці інтересованих шляхтичів.

Шляхтичі вже доволі сильні в Галичині, вони мають всю політичну власть в руках, вони отже не потребують вже помочи против голодуючого народу. А факти, які ми тут навели, свідчать як-раз, що уряди підпомагали шляхтичів.

Сему ми одиак хочемо запобігти, хочемо, щоби ті, котрі в тім згляді провинили ся, були покарані, щоби в слідуючій, чи ще в дальшій році, всі ті надужитя вже не повторили ся.

Промова посла Василька.

(30 жовтня 1902.)

Президент міністрів сказав дня 16 жовтня: „Розпоряджене є листком паперу, закон

1) Пояснити тут треба, що злочини після закона карного суть найбільше каридостойні, по тім ідуть провини а вкінці звичайні переступства. Злочини суть карані лиш криміналом, провини і переступства арештом. При злочинах і провинах може бути арешт слідчий, при переступствах арешт слідчий є зовсім виключений. Пос. Кос оповідає о тім, як деякі були обжалувані за злочин або провину і мали в тім напрямі слідство та сиділи в слідчій вязниці, а опісля засуджувано їх лише за переступство, бо до засуду за злочин або провини не було підстави.

сталевою таблицею.“ Дискусія над страйковими внесеннями найліпше показує, що в Австрії суть цілі краї, в котрих засадою є вибивати діри в тій сталевій таблиці. Ся дискусія показує, що в краю автономістів, що в Галичині закон і право не суть сталевою таблицею, що его безвстидно допчуть ногами ті, котрі мають виконувати австрійські закони. В Галичині розпорядженя стались сталевою таблицею, котра в тім краю значить більше, як всі права, починаючи від основних законів державних.

Більше як перед 30 роками видано Русинів Полякам на поталу. Дотичне розпоряджене зробило, що Галичина є нині державою в державі, що правительство не може вглянути в господарку сего краю і що без желізної руки в Галичині порядку не буде. Всі права, починаючи від „сталеві таблиці“ основних законів, котрі повинні бути провідною звиздою австрійського урядника, в Галичині скасовано. В наслідок того Русини, лагідний як агня народ, є на найліпшій дорозі статись ворогом сеї держави.

Коли подумаєте, що в Австро-Угорщині є коло 4 міліони Русинів, з чого півчверта міліона живе в Австрії, що головна маса сего народу, бо 25 міліонів живе в Росії, і коли побачите, що Австрія не сповняє своїх обовязків супротив сего народу, то мусите прийти до переконання, що керманічі держави, замість в інтересі самої держави витворити в Австрії найсильніше огнище культурного розвою Русинів, занедбали Русинів під кождим зглядом, від народної школи аж до університетського образования. Народних шкіл маємо мало, еще менше гімназий а вїдного університету.

Дискусія виказала, що жаден народ не має тільки безземельних хлопів, що Русини.

Автономія Галичини була би для Русинів нещастєм і Русини всіх партий все і всіми способами будуть старати ся о се, аби правительство могло мати вплив і власть в Галичині. Автономістами будемо доперва тогди, коли в Австрії побідить програма національної автономії.

Польські послы були дуже вдоволені з промови президента міністрів, бо він дійсно старав ся в своїй промові догодити Полякам. Але я сумніваюсь, чи се розумно відчитувати тут справозданя обжалуваних властей і підносити, що польских послів можна до всего дістати.

Але мимо того, відповідь міністра на наші закиди не цілком була така, як би того бажали собі пани Поляки. Коли Поляки приписали страйк виключно політичній агітації, то пан міністер сказав, що „перше місце заняла тут справа платні“, і тільки додав, „що пізнійше дуже причинила ся політична агітація“.

Коли би застрайкували польські хлопі, то польські послы, іменно такі демократи як Гломбінський, пішли би до міністра і просили би, аби завів виїмковий стан і дав їм ката. Але ми гадаємо, що коли народ був змушений розпочати таку борбу, то честь народу і честь кождої народної партії каже прийти сему народови з помочию.

Се цілком природна річ, що заряд народної партії рускої з усім завзятем станув за страйкарями, що розпочав агітацію за організованем законом дозволених страйків і поучував народ так, аби люди, що не знають прав, не наробили собі біди.

Цікавий є також слідуючий уступ міністра: „Говорю цілком отверто, що донесеня о гвалтах суть сильно переборщені; одні бачили за багато небезпеченства, а провідники страйкарів за багато гвалтів.“

Міністер сказав отже Полякам, що они бачили „за багато небезпеченства“, що отже цілий крик, який наробили нани, що сі урядники, військо і жандарми, яких пани видвигнули против страйкарів, що все те міністрови не подобалось, та що пани не мали найменшої причини домагати ся заведеня виїмкового стану.

Міністер говорив також о „поодиноких надужитях“ і тим показав, що він не дуже вірить в ті гарні урядові справоздання, які йому галицькі влади надсилають. Говорив він тільки о „поодиноких надужитях“, бо Поляки суть тут засильні, аби він міг сказати все що думає — цілу правду.

Міністер міг мати дуже добре жерело, з котрого був би довідався чисту правду і не потребував би питати ся самих інтересованих. Він міг спитати ся бригадирів військ висланих на здавлене страйку. Вони були би йому певно сказали, що народ поводив ся цілком так законно, що лише подивляти сих, журую і нуждою давлених людей.

Пани надіялись, що против страйку виступить дуже остро митрополит Шептицький. Тим часом він не зробив сего і до борби хлопів з панами не мішав ся. Се панів озлобило так, що тут напав на него посол Абрагамович так, що митрополит Шептицькому протиставив яко взір князя церкви перемиского єпископа, котрий відразу виступив против страйків.

Певна річ, що страйку не викликала виключно справа плати. Справа стоїть іменно так: Руский народ, руский хлоп є під кожним зглядом робучим волом. Їго переслідують, погорджують і поштовхують ся ним, б'ють і висилають его; коротко, з ним роблять все, що лиш можуть зробити. До того приходять еще голод.

Ситуация є одже така: виборчі шкандали, борба о політичні права, вигнання з краю синів доведених з тяжкою бідою до університету, а до того голод. Кожда з сих причин сама собою має достаточну агітаційну силу. Але страйку не викликала жадна з них самостійно, бо тут ділали всі сили, нужда на кожнім полі. Супротив того провідники руского народу були би зробили крайнє лайдацтво, коли би були не станули по стороні хлопів, коли би не почували ся до обов'язку під кожним зглядом підперти їх.

Такі рускі послы, як Блажовский, Гізовский, Мерунович, Голуховский, Пініньский, Нементовский, Вайзер і інші, котрих вибрано в руских повітах, так заступають руский народ, що для своїх виборців домагають ся заведення виімкового стану, або еще енергічнішого поступовання правительства.

Ми не так гадаємо заступати наших виборців. Ми уважаємо за наш обов'язок боронити їх в тій палаті а не лупити з них шкіру.

Панове з польского кола, котрих вибрано у східній Галичині, прецінь не скажуть, що вони не суть рускими послами, бо в такім случаю мусіли би признати, що їх вибрали старости і жандарми гвалтом против волі виборців. Мене се дуже дивує, що правительство покликуює таких людей на опікунів руского народу і що вони — як се виходить з промови президента міністрів — і на дальше лишать ся его опікунами.

Коли зробите се, чим грозить посол Абрагамович, коли на здавлене руских страйків спровадять мазурів, то сповнить ся се, що сказав п. Романчук при кінці своєї промови. Він сказав:

„Робимо їх відвічальними за всі можливі наслідки, і тільки буде їх вина, коли в борбі против сего гнету, *руский народ переступить граніці права*, і прийде до сумних яких подій.“

Коли будете народ визивати, коли дійсно приложите вашу нещасливу руку до спору обох народів, то слово стане ся ділом.

О промові польского посла Гломбінського мущу сказати ось що: Так підлої денунціяції цілого руского народу ми еще не чули з уст жадного Поляка в Австрії.

Він кидав підозріння — але дуже незручно — на цілий руский народ, на руских священиків, на руских учителів, руских судіїв; плюгавив руских хлопів, понижував руску літературу, коротко, з собачою безличністю, з крайною погордою і способом донощика говорив о всім, що кождому народови є найсвятіше.

Так само, як Абрагамович, закинув він нам, що ми ідемо рука в руку з соціальними демократами. А річ має ся так: Русини суть в найкрайнійшій опозиції до державної адміністрації і до всего, що з нею зв'язане. Очевидна річ, що при такій опозиції іде ся рука в руку з ними, котрі також роблять опозицію. Галицькі соціальні демократи суть також в опозиції і коли вони горячо підпирають руску справу, то Русини можуть їм бути тільки вдячні, не дивлячи ся навіть на се, чи їх остаточні цілі такі самі як наші. О тим тепер не потребуємо думати, коли тільки знаємо, що ми самі хочемо.

Бесідник виказує на промові Гломбінського, що его цілю було переконати прави-

тельство, що цілий руский народ є ворогом держави, ладу суспільного, династії і т. д., та що Поляки суть одинокими оборонцями сих съвятоцій. В тій цілі Гломбінський, що рушив писком то збрехав. Ціла промова Гломбінського була одною великою, підлою клеветою. Навіть малих школярів не лишив в спокою.

Посол Мойса бодай назвав руского хлопця „добрим“. Але він розумів се так, що Русин є добрим слугою. Але як довго Поляки будуть стояти на тим, що Русин має бути тільки добрим слугою, то до порозуміння між обома народами не скоро прийде. Як довго рускому хлопцеві не признають таких самих прав, які ви маєте, то до згоди не прийде.

Тепер вертаю до президента міністрів, до сих его слів, в котрих є обіда руского народу. Пан міністер сказав:

„Цілком не гадаю виступити против народу, котрий не лиш все був патріотичний, але серед безперервних борб о улагоджене внутрішніх відносин, руководячи ся політичним розумом постійно держав ся дороги спокійного конститутційного розвою.“

Се було свідомство нильности для Поляків. А тепер приходять слова, що *обиджають руский народ*:

„Але і другий народ (Русини), коли буде їти тою самою дорогою, може числити на повну законну поміч.“

Се тільки усьлівне запевнене законного попертя. Міністер каже, що права будуть для нас доперва тогди, що ми будемо мати права рівні з правами інших народів, коли будемо заховуватись так, як польске Коло.

Але ми не годні ніколи так заховуватись, бо ми не маємо сили, аби робити такі гвалти, а коли би ми навіть мали силу, то ми би того не робили.

Видко, що міністер хоче взагалі виключити нас від законного попертя, коли ставить нам усьлівне, котрого ми не годні сповнити.

Президент міністрів сказав, що правительство признає вагу подій в Галичині і серіозно гадає зробити щось для поправи економічних відносин. Аке як гадає правительство зробити се? Правительство каже ждати, аж устане ворожнеча. Мої панове! В хвили, коли галицькі хлопці вже не можуть довше терпіти нужди і неволі, міністер каже ждати на ліпші часи!

Ми лиш остерігаємо правительство. Ми з цілого серця бажаємо, аби се, що правительство хоче зробити, не прийшло за пізно, коли се, що діялось сего року, розпалілось з більшою силою.

Я можу лиш се сказати: При теперішнім виконуваню права в Галичині, слова міністра, що право є порукою спокою, для Галичини не мають найменшого значення ні сили і що *східна Галичина є тепер вульканом*.

Ми желаємо Австрії, аби вибух сего вулкану не витворив такого положення, що Австрія буде жалувати, що не вислухала доволітих жалоб руского народу.

Посол Романчук.

(Як з двох попередних промов, так і з другої промови п. Романчука, вигодошеної дня 30 жовтня, виймаю тільки уступи, що відносять ся до страйку, бо головна часть промови посв'ячена слупим і підлим выводам Поляка Гломбінського, котрого наш посол розтер на саламаху).

Інтерпеляция, яку польскі послы внесли в справі страйку, говорить о анархії. Не знаю яку анархію мали панове на гадці. Колиж в Галичині була дійсно анархія, то єї викликали не хлопці страйкарі, але галицькі уряди, бо з них кождий міг робити на власну руку все, не дивлячись на параграфи, не дивлячись на совість, не дивлячись на людськість.

Міністер покликуював ся в своїй відповіді на справоздання, очевидно на справоздання галицьких властей. Я пригадую собі день 7. цвітня 1897 року, коли тут говорено о виборчих надужитях в Галичині. Тогди Бадені відчитав справозданне галицьких властей о виборах. То сей час показало ся, що в сих справозданнях були самі безличні брехні. В справозданню відчитанім дром Кербером нема тільки неправди, але коли тільки ему близьше придивити ся, то зараз побачимо, що не все є так, як міністер тут прочитав нам.

Вже се неправда, що в жнива платять у нас від одної корони до двох. Прецінь судия Боцюрків довів до того, що хлопці вже хотіли згодити ся на 70 кр. за день, а пан не пристав на се. Се було в заличницькім повіті де найліпше платять, а від 70 крейцарів до корони еще дуже далеко! „Діло“, котре було за

страйком довідало ся, що хлопці домагають ся 2 корони. Тогди сей дневник радив хлопам, аби тепер не жадали так багато, бо можуть страйк програти, а *перший раз ліпше виграти мало, як цілком програти*. Деж тут може бути бесіда о чотирох коронах! Галицькі влади просто надули міністра таким справозданнем.

І се не правда, що страйк був тільки в 18 повітах а 386 громадах. І тут надули міністра галицькі влади, бо з самих газет знаємо, що страйки були в 24 повітах і що найменше в 441 громадах.

О 138 хлопцях, котрих арештовано в однім селі міністер говорив, що вони були уміщені в сухій stodolі, що дістали їсти і що цілком не жалували ся на лихе поведене з ними. Тим часом річ мала ся так, як я се перше сказав. Вони були пов'язані і мусіли бігти з кінями. Коли пригнано їх до суду, суд увільнив 123, а задержав тільки 14. Так отже 123 хлопців арештовано без найменшої причини. Але і тих 14, котрих не винущено, задержано в арешті лише для того, що вони були комітетовими! В загалі арештовано головно страйкові комітети, що утруднювало закінчене угоди між паном а страйкарями.

Посол Абрагамович заснує здає ся перед п'ятьдесятьма роками і пробудивши ся тепер не знає, що від сеї пори в світлі стало ся. Він цілком не знає о тим, що від 32 літ є коаліційний закон. Він до кінці еще гадає, що хлопці мусять працювати на паньскім лані як за панщини, і що хлопці не сьміє страйкувати під загрозою судової карі.

Абрагамович дивує ся дуже, що хлопці страйкували у таких панів, як Целецький і Рудроф, котрі суть послами з хлопської курії. Тимчасом се, що страйк звернувся против сих панів доказує, що не довірили народу зробило їх послами. Як би ті пани мали довіренє до народу, то були би не помогли ніякі агітатори. Хлопці були би агітаторів повикидали за двері.

Абрагамович говорив також о тим, що пани платять ґрунтовий податок так само як хлопці. Отже Абрагамович не знає того, що ґрунтовий катастер є фальшивий і що хлопці за кусень землі платять податок два або й три рази так великий, як пан за такий самий кусень землі.

Абрагамович грозив дальше, що пани спровадять чужих робітників і що вже ведуть ся переговори, аби з весною спровадити Хорватів. При тим пани признають, що чужому робітникови будуть мусіти платити що найменше по 70 кр. а в додатку будуть мусіти заплатити їм дорогу. Вже сего року платили мазурам більше, як се, що жадали страйкарі. Так отже пани самі тратять, аби тільки цимстити ся на рускім хлопі. Але пани не довго будуть могли так мстити ся, бо се за много коштувало би їх.

Я дав би панам ще ліпшу раду. Сибірська желізниця є готова, а Хіни мають страшно багато вільних робітників-вулів, котрих можна дістати дуже дешево. Спровадьте до Галичини хінських робітників. Їм буде тут дуже добре, бо знайдуть у нас хінські порядки. Їм буде здавати ся, що вони дома.

Пан Гломбінський сказав, що він є чоловіком науки, я пригадаю, що о науці сказав оден поет: „Наука є одному богинєю, а другому дійною короною.“

Гломбінський казав, що рускому хлопцеві тому платять менше як іншим робітникам, бо руский хлоп є лінивий і працює мало. Я тогди відповів ему: Але в Америці руский хлоп працює добре, бо там платять ліпше і по людськи з ним поступають.

І у нашого хлопця зарібник працює ліпше бо хлоп платить робітникови два рази тільки що пан.

Як руский хлоп мало просьвічений, то винно сему правительство і краєва рада шкільна. До року 1867, коли то утворено краєву раду шкільну, хоч не було примусу шкільного, рускі громади завели з власної охоти і за свої власні гроші 1360 шкіл. Від коли є рада шкільна, то є за 35 літ засновано в цілім краю, як мені здає ся, тільки 572 нових шкіл. До тої пори руских шкіл було о 305 більше як польских. Тепер Поляки мають більше шкіл, бо рада шкільна думає тільки о польских школах.

Що руский хлоп не є ворогом просьвіти, доказує се, що хоч влади переслідують читальні і читальників, то на 3600 руских громад, є вже 1.800 читалень; до двох руских просьвітних товариств приступило за 30 літ звиш 30 тисячів хлопів.

Наводячи уступи з руских газет, Гломбінський поступав підло, бо перекручував і

виходило цілком що інше, як се, що в газеті стояло.

Прикре слово почув гайдук кола польського посла Шаср. Коли іменно Шаср зачав викрикувати до посла Романчука, щоби сей скінчив промову, бо польські послы вже хочуть їхати до дому, п. Романчук сказав: „Гратулюю колу польському такого члена, котрий перед кількома місяцями викрикував до послів з кола польського: „рабівники, злодії, кровопийці!“ а раптом тепер сам вліз між тих рабівників, злодіїв і кровопийців!“

Рускі послы не домагають ся нічого більше як лиш того, аби до Галичини прийшла комісія зложена з бесторонніх людей і розслідила, по чім боці правда: чи ми говоримо правду, чи польські послы і їх опікуни — галицькі власті.

Пань не хочуть на се згодити ся. Але коли би они були невинні, то самі зажадали би такої комісії.

Жертви страйку.

Після справоздань зі страйкових процесів, які дістали редакції „Свободи“ і „Діла“, засуджено до дня 8 с. м. 97 хлопів на 240 місяців тяжкої в'язниці, 408 хлопів на 216 місяців арешту, 177 хлопів увільнено.

Всіх обжалуваних було отже 682. Они пересиділи вже або будуть сидіти разом 115 літ.

Мусимо тут замітити, що сі числа суть не повні, бо наші люди не почувать ся до обов'язку присилати справоздань з процесів. Особливо з процесів в Золочеві не маємо навіть половини справоздань. Здає ся, що засуджених буде зо два рази тільки.

ДОПИСИ.

З Бобреччини.

СПРОСТОВАНЕ.

В 39 ч. „Свободи“ якийсь п. дописувач вилів всю їд свою на мене, бо назвав мене „Кацапом“, далі написав, що „набравши ся великої мудрости під впливом „Русского Слова“, я забавив впалити конче брехливу допис до „Русского Слова“. На то я відповім, що я не є жадним кацапом і брехливої дониси до „Русского Слова“ я не писав. Що я читаю „Русское Слово“, се правда. „Русское Слово“ я побачив перший раз у Данила Шарабури в 1900 р. і я собі его предплатив, бо тогди не приходила до Гринєва більше ніяка газета. Що я читаю „Русское Слово“, то за то мене не можна назвати кацапом, бо я читаю також охотно „Свободу“, „Грам. Голос“ і другі газети, котрі можна де позичити. Також то не правда, що я прихдив до Шарабури, нач. гром., на шконтру і він мене викинув за обшивку за двері.

Також то не правда, що я хотів, аби мій тато був війтом, а я писаром. Дорогоскази повідривав хтось певно за то, що они були з польськими написями, а не на то, щоби Шарабура платив кару.

Никола Репен.

Жидачівщина.

Село Рудники може бути образом нещасного роздору, який витворює робота кацапів. Людей, котрих сполучила спільна доля в одну громаду, котрих давить спільна нужда, котрі в теперішній хвили много важкій потребують єдності і просвіти — тих людей розлучила нерозважна і злобна рука кацапа-учителя Т. Думи. Сей чоловік старав ся о розширенє „Русского Слова“, котре зробило свою роботу, бо не допустило в село луча просвіти і людей запаморочило. При виборах дра Олєсницького до Союму впливав, щоби виборці ехрунили, однак завдяки о. Строскому і характерности виборців се ему не повелось. При виборах війта хотів від теперішнього війта Мих. Гирила кавці, що буде ему послухний а вибір его запевнений. Але війт не пристав і проти его волі а голосом громади зістав вибраний. Також старав ся о писарку громадску не повели ся, бо війт не прийняв его яко чоловіка, що розумів ся на трунках.

Тепер почав Дума мстити ся. Пішов до діда, котрому порадив заложити крамницю, а він сам буде провадити. Пан зробив се а інтерес провадити Дума до тепер, хотів перед тим уже була крамниця громадека. Щоби притягнути людей до себе заложив пан круголь-

ню і справляє що неділі музику, где молодіж деморалізує ся. Не досить на тім, але скаржить війта, що провадить крамницю громадску, до староства за продаж вина (війт мав концесію від Скарбової дирекції). Війта засуджено на 100 К кари, котру при рекурсі знижено до половини. Єще замало піметь. Дума спроваджує шкільні книжки і радигь спроводити війтови. Половину зиску пібрав а відтак заскаржив війта до Староства за продаж книжок. Війта засуджено на 30 К кари.

Громада крайно обурена на свого головного деморалізатора і ворога і внесла скаргу за різні проступки до Староства. Наслідок був такий, що в деннику урядовім вичитано про перенесенє Думи до Стільска (на ліпшу парافیю). Однак жаль му мабуть діда і видно що паньске око спочиває над ним, коли до сего часу не переніс ся.

Такий роботі противділає чесний війт Михайло Гирило. Се ревний діяч і горячий патриот. Як обяв урядованє постарав ся о руску печатку і завів руске урядованє (за порадою писаря з Надїгач Гриня Мельничина). В громаді поробив добрі дороги старає ся усиленно о тверезість, за що має много прикrostий. Взірцево провадить крамницю громадску, з котрої дав до церкви 400 К чистого доходу Тримав агенцію „Дністра“. Кілька рази був виборцем, завсїгди йшов чесно. При останніх виборах волів вигнати худобу з паньского, ніж зломити ся. Єще в сали виборчій грозив му пан, що буде нещастє, як не піде дому. Однак війт відповів: Я паньского щастя не хочу і голосував чесно — на свого кандидата. Крім того був виславлений на інші покуси, однак їм опер ся.

Тепер заходить ся около заложєня читальні. Запренумерував „Свободу“, щоби поволи ширити просвіту в громаді. Щастє Боже его змаганям. Люди починають прозирати, до чого допроваджують крутіїства „Русского Слова“ і є надія, що до року буде в Будниках читальня „Просвіти“ тим більше, що є там діяльний парох о. Строккий, котрий ті змаганя горячо попирає і над здійсненєм їх потрудити ся.

Подорожний.

З Рудеччини.

Дня 27 жовтня с. р. відбуло ся отворенє читальні „Просвіти“ в Повергові. Огворив і проводив зборами акад. Стефан Ганущак. До виділу увійшли: Федь Гасин голова, Михайло Пикас містоголово, Микита Процик писар, Іван Кузик касиєр, Гринь Гірний бібліотекар. Вписало ся около 30 членів, як на мале село Поверхів досить поважне число. Можна сподіватись, що се число небаком подвоїть ся або потроїть ся, бо управу читальні взяли люди охочі до просвіти і народного діла. Є ще в селі і такі люди, що могли би немало помочи читальні та з неї много скористати, та що-ж, коли у них заче серце, що боїть ся кожного шелесту листя. Для якоїсь ласки, що єї зовсім не потребують, або для марної користи тримають ся здалека від читальні та замикають самі собі дорогу до просвіти. Але є надія, що они пізнають свій блуд, скинуть з себе маску, щоби стати як сильні борці за народну справу, а не як труси.

Такої єдності потреба дуже, бо молодіжка читальня має лютих ворогів. Се одинока читальня „Просвіти“ в тім окрузі. Кацапи остріли собі зуби на ню ще від самого початку. І жандармами страшили і розпускали брехні, що староство не позволить отворити, а коли і то не помогло, то задумують зробити таку підлоту, що тяжко повірити. Один з членів читальні Качковського з сусіднього села Колодуб хвалив ся, що він буде мати своїх шпигунів в повергівській читальні. Коли там — каже — будуть иньші книжки ніж Просвіти, то я донесу до староства. Тож показує найліпше, як дичють наші селяни, що читають „Русское Слово“, та ходять до читальні „Качковського“. Они навіть не знають, чи не хотять знати що шпигунство та зрада найбільша підлота, гірша ніж злодійство та розбипацтво, не знають, що такі зрадники як Юда та Фіалът будуть згадувати ся до суда віку на пострах для всіх зрадників та на вічну ганьбу. А такої політики учать ся наші селяни-кацапи не тільки зі своїх газет як „Галичанин“ та „Русское слово“, але також від своїх провідників сьвященників, що доносять на сьвященників українців, як то зробили з о. Овипкевичом з Хисевич. Не дивниця, яка наука, такі і ученики. Коли би той кацап мав хоть трохи олію в голові, то знавби, що читальня може мати не лише книжки „Просвіти“, але всі, які є на сьвітї, скоро має за що купити. Ста-

роста не може заборонити сього так само як не може заборонити отвореня читальні. Такі доноси не страшні для читальні, страшне лиш то, що зараза зради може розширити ся і на Повергів, та що деякі люди могли би дати ся ужити до такої підлоти, як шпигунство. А тої зарази треба стеречи ся більше ніж чуми або холери. На разі не виявляємо того зрадника, хто его знає той догадає ся. Але коли его скортигь зробити то погане діло, то ми подамо повне его імя на вічну память, як нового Юду — Фіалът.

Другого вечера зібрали ся члени на перші сходи. Серед читаня та сьпіву пролетів вечір як одна хвилинка. По раз перший загомоніли наші гимни: „Ще не вмерла Україна“ і „Не пора“, що очарували всіх. Одушевлені сьпівали до пізної ночі. Нехай говорять ті наші гимни серед праці і науки, як заповіт лучної долі.

З Жовківщини.

Дідич Артасова Кшиштофович забав конче поробири тамошніх хлопів Поляками. Огже збудував собі капличку, де відбувають ся т. зв. „годзінки“. На ті „набоженства“ дають ся зваблювати особливо діти і дівчата, що лакоми на медалики і иньші цияцька, відривають ся в той спосіб від своєї роботи. Та наші люди повинні тямати, що такі „каплички“ і „годзінки“ суть паньскими лапками для паньських інтересів.

Цікава ту одна справа. Як вже декому звисно, їздили сего року пани з нашого повіта до Кракова і тягнули з собою хлопів — латинників, думаючи, що в той спосіб порізнять їх з иньшими хлопями. Пан Кшиштофович став намовляти одного латинника з Артасова щоби їхав, а коли сей сказав що не дасть ся заманити до „поляків“, загрозив пан, що не дістане від него „лонки“. Але сей не налякав ся і не поїхав. Ми мусимо лиш бажати, щоби й иньші латинники пішли в его сліди і не дались ловити на паньські штучки. Л.

НОВИНИ.

— **Вибори.** В виборчім окрузі Стрий-Жидачів-Дрогобич були три кандидатури: 1) хлоп поставили кандидатуру судії Йойка, москвофільські сьвященники о Давидяка, а польські пани графа Старженського.

Правибори показують, що у нас без надужити ніколи не може обійти ся. О сих надужитях правиборці одного села, телеграфували вже до цісаря, а у намістника була депутация, котра домагала ся, аби намістництво поправило правибори там, де їх пошакрувано.

Судия Йойко зрєзигнував з кандидатури аби ему не роблено закиду, що розбиває рускі голоси. Хлопський комітет прийняв сю резигнацію до відомости і заявив, що відвчальність за упадок русина нехай спаде на тих, котрі на перекір хлопам поставили немилу народови кандидатуру.

Державна рада. В Державній раді посол Романчук промовляв в языкій справі і заявив, що цілий руский народ не перестанє противити ся языковим розпорядженням, котрі в Галичині уґрунтували панованє польщи. Русини домагають ся управильнення языкової справи в урядах при помочи права ухваленого в державній раді.

— **Земля на продаж.** Бюро посередництва Кароля Закшевського в Тернополі оповіщує, що має на продаж звиш 34 000 моргів орного поля, а між тим деякі посілости з лісами і горальними. З виїмкою 79 моргів на Буковині, всі ті ґрунти положені у східній Галичині серед руского населєня.

— **За асентерунковою шахрайства** в Бібрці жандарм серед білого дня відпровадив дня 6. с. м. до арешту п. Вечорка, секретаря староства і б. функціонера державної прокуратури. Арештованє викликало в цілїм повіті нечувану утіху. Вечорек визначив ся особливо як обжаловуючий в нагіяції за страйкарами.

— **Вирок за „есьм“.** За злочин непослуху через ужитє слова „есьм“ замість „hier“ на підставі §§ 156, 99 і 127 війск. зак. карного засудив війсковий суд в Перемишлі резервістів Василя Федачинського і Гаата Гасіту кожного по 8 днів арешту, заостреного дворовим постом і твердою постілю. В слідстві пересиділи вони по 13 днів.

— **Еміґрація за зарібком.** Зі Станиславщини пишуть нам: Від кількох ліг вибирають ся селяни станиславського і богородчанського повіту на ліґну і осінню роботу в Буковину.

В літні відбувають жнива, в осени копають бураки. Така еміграція за зарібками була би і пожадана, якби тільки не вихісовувано несьвідомості наших людей, бо платня є досить можлива. Так перед кількома тижнями вернув господар К. Г. з Вовчинця під Станиславом з родиною разом четверо люда, маючи з зарібку буцімто 109 зр. Алеж яке було їх здивоване, коли аж дома довідалися, що їм заплачено паперову стокоронівку, замість 100 зр. Втім видко і темноту руского селянства і неовістність хлібодавців.

— р. Володимир Охримович, адвокат краєвий, відчинив уже адвокатську канцелярію в Заліщиках. Заліщицький повіт дістав в особі дра Охримовича, котрий передше кілька років працював в широкозвісній канцелярії дра Е. Олесницького в Стрию, нового адвоката, що тішить ся заслуженою опінією, визначного правника та незвичайно солідного і досвідного заступника поручених справ. Для Русинів заліщицького повіту прибуває знов чоловік, що з великим тактом та мирним успособленем лучить значний організаційний талант і тому треба побажати п. Охримовичеві в однім і другім напрямі як найкращих успіхів.

Ціна збіжжя і плодів господарських.

Ціна збіжжя у Львові. В остатніх днях платили за 50 кілограмів: пшениці 7.45—07.60; жита 6.30—6.45; ячменю пашового 5.25—6.00; ячменю броварного 5.50—5.90; вівса 5.85—6.75; ріпаку 9.45—09.70; гороху пашового 0.00 до 0.00; гороху до варення 7.75—9.15; вики 5.25 до 5.65; бобику 5.30—5.60; гречки 0.00—0.00; кукурузи 5.75—6.75; конюшини червоної 57.50 до 66.50; білої 86.50—90.00; шведської 00.00 до 00.00; тимотки 22.00—26.00 корон.

Ціна безрог в Відні. На торг сего тижня привезено 11.777 штук свиний. За тучні свині платили 100 до 102 сот., за середні і старі 92 до 98 сот., за легкі 84 до 90 сот., поросята 70 до 88 сот. за кілограм живої ваги.

Худоби зігнано на віденський торг 4861 штук, з того з Галичини і Буковини 354. З галицьких волів спродано 46 штук по 60 до 67 к.; 186 по 68 до 75 кор.; 77 по 76 до 83 кор.; Бугаї товсті продавано по 56 до 70 к.; корови товсті по 56 до 68 к. Худу худобу продавано по 38 до 55 к. — Все за сотнар метричний живої ваги.

*****

Стоваришене

зарєєстроване з необмеженою порукою

під фірмою

ДРУКАРНЯ УДІЛОВА

у Львові, ул. Міндого ч. 8.

виконує в рускій мові всі роботи в обсяг техніки друкарської вхлячі, почавши від найзвичайніших до найбільше великоліпних. а то:

Друки чорні, прикрашені і в барвах, друки після взорів або рисунків, на жаданя виконує і поправляє вліпши на дереві і металю

ДРУКУЄ твори, часописи, брошури, цїнники, календарі, друки для інституцій і урядів, друки господарські, табелі, рахунки, обжівки, запрошення, афіши, білети візитові і т. д.

По найнижчих цінах.

Заовлення з провінції полагодує ся в найкоротшім часі.

*****

Адвокат

Др. ВОЛОДИМИР ОХРИМОВИЧ

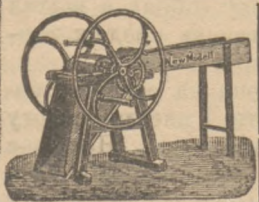
отворив адвокатську канцелярію

в Заліщиках

в домі п. Гольдштайна, там де перше був ц. к. Нотаріат.

Найвищі відзначення в добрах Ц. і К. Вел. Цісаря Франца Йосифа І. від ц. к. Товар. господ. і Вис. Міністерства рілн. у Відні і від Академії винаходів в Парижі.

Оригінальні машини рілнічі Ф. Віхтер-Модель, Польонія, ТН і ТНА з 3 і 4 ножами, кованими щитами, криті керати і т. и.

кера почавши від 78 К. знаряди ковальські, Каси огнетревалі, праси до олію, ваги, сикавки огневі і машини до шитя з перших фабрик, припоручають найдешевше

І. НАЙБЕРГЕР і Ска у Львові.

Склади у власнім домі при ул. ГРОДЕЦКІЙ ч. 53, куди всякі замовлення просимо висилати.

Машини і господарські знаряди

можна купувати через

„НАРОДНУ ТОРГОВЛЮ“

у Львові

Січкарі ССХ з 2 ножами і 1 колесом по 54 кор.
Січкарі ТН з 3 ножами і 2 колесами „ 56 „
Січкарі ТН з 4 ножами і 2 колесами „ 59 „
Млиники до чищення збіжжя сист. Бакера „ 100 „
Млиники до чищення збіжжя лекші „ 64 „
Молотільні ручні „ 170 „
Краячі до бураків „ 60 „
Тискачі (гнітивники) „ 230 „
Праси до олію „ 230 „
Плуги ковальської роботи з колісницями „ 32 „
Коси стирійські 60, 70 і 80 см. довгі по кор. 1.00, 1.20, 1.40.

Млиники для менших господарів 59 кор.

Інші машини і господарські знаряди по фабричних цінах.

Коси можна купувати по всіх складах

„Народної Торговлі.“

Просимо як найскорше купити собі Поезії Т. Шевченка, бо наклад не великий! Поезії Тараса се найтаньша книжка, гарно оправлена і числить 698 сторін на веліновім папері.

Ціна з пересилкою поштовою 2 кор. 30 сот. Висилає ся тільки за попереднім надісланем 2 кор. 30 сот. на адресу

Канцелярія „Просьвіти“ у Львові.

До газдівства пошукує ся на 50 моргах: одного наймита до коней, одної дівки до коров і чоловіка, що обяв би догляд в господарстві. Отже чоловіка старшого ретельного і на господарстві рілнім розуміючого ся. Зголошення до редакції.

Важне для хорів при Читальнях!

Вийшов збірник пісень на чотири голоси: Сей збірник п. з. „Наша Дума“ складає ся з двох частий для хору мішаного і мужеского. Кожда часть числить 25 ріжних народних пісень. Збірник „Наша Дума“ можна набути в Канцелярії Товариства „Просьвіти“ у Львові ринок ч. 10. по ціні 2 кор. 75 сот. з пересилкою поштовою. Без пересилки коштує 2 К. 50 с.

Висилає ся тільки за попереднім надісланем належитости: всякі иньші замовлення позістануть неувзгляднені.

ЛІКАР

недуг внутрішних, головно горла і грудий (хрипка, упорчивий кашель, початки сухот і т. д.)

ДР. ЄВГЕН ОЗАРКЕВИЧ

довголітний лікар клініки і заведеня лічного в Щавниці

мешкає і ординує

у Львові

улиця Корняків ч. І. II. поверх.

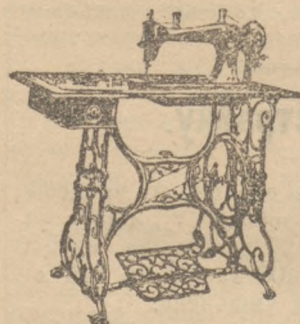
(Народний Дім від церкви).

Много грошей

заощадить собі кождий, хто купить річники „Добрих Рад“. — Ся часопись содержить тисячі практичних порад для господарства. 1 річн. коштує 75 кр., а всі 8 разом коштують 5 зр.

Ів. Данилевич, Чернівці-Біла.

лього в Простейові як: знані січкарі Нью сіячи рядові „Монтанія“ молотільні з Млиники до чищення збіжжя системи Ба-

В Європі маємо 80 фабрик машин до шитя, котрі виробляють машини Зінгера і обручкові, а робить там від 500 до 3000 людей.

З тих 80 фабрик, я бибрав 2 яко найліпші в цілім світі і дістав заступництво на Галичину.

Агентів не висилаю! Влізлий агенти ходять по домах тільки з найдешевшими машинами; а продають по ціні за високо піднесеної, за що дістають по 15 зр. від кожної спроданої машини.

Йосиф Іваніцький
механік.

ВЖЕ

появив ся ілюстрований календар Товариства „Просьвіти“ п. з.

„ТОВАРИШ“

Ціна 1 кор. а з пересилкою поштовою 1 кор. 10 сот. Висилає ся тільки за попереднім надісланем належитости. Всякі иньші замовлення остають ся без відповіди.

Канцелярія Товариства „Просьвіти“ у Львові (Ринок ч. 10).

ВИНО ОВОЧЕВЕ е на продаж в кількох ґатунках: дешевше і дорожше. Між ними є оден ґатунок, узаний купуючими і лікарями, бо скріплює сили хорих. Фляшка такого вина коштує 60 кр. При замовленю 10 фляшок одна даром.

Іван Мазуркевич, крамниця в Кобиловолках, почта Янів коло Теревовлі.

Складайте свої ошадности в Дністрі.

ДНІСТЕР Товариство взаїмного кредиту, стоваришене зарєєстроване з обмеженою порукою у Львові, Ринок ч. 10. дім „Просьвіти“.

ДНІСТЕР приймає вкладки щадничі і опроцентує їх по 4% від ста. Стан вкладок 31. грудня 1901 900.193 К. 53 с. на 1.063 книжочках.

ДНІСТЕР уділяє своїм членам позичок на векселі і скрипти за інтабуляцією або при відповідній поручі на 5 1/2% і 1% додатку на кошти адміністрації Сплату позичок розкладає „Дністер“ догідно також до 10 літ. Членом може бути тільки член обезпечений в „Дністрі“, від огню. Уділ членський виносить 50 К., виписове 2 К. Уділи вилачені по день 31. грудня 1901: 81.169 К. 37 с. Членів було: 2.006. Стан позичок: 869.245 К. 4 с.

ДНІСТЕР уділяє рікрічно з чистого зиску датки на публичні добродійні рускі ціли — на церкви, бурси, школи і т. д. — До кінця року 1901 уділено 8.840 К.

Інформаций в справах позичок уділяють агенти і Дирекція.